

r. 1451 asi Petrem Paynem cařihradskému patriarchovi. Mistr Petr, husita anglického původu, byl již nejspíše také učitelem Bratra Řehoře v pražském klášteře Na Slovanech.

Rozpoznání rozdílu mezi věcmi podstatnými, služebnými a případnými a pochopení theologické důležitosti jejich vzájemného vztahu i nesměšování pokládali Bratři z Jednoty skoro po celou dobu své dějinné existence za zvláštní projev Boží milosti, kterého se jim dostalo. Vytyčení těchto rozdílů bylo jim zásadou nejvzácnější a v důsledcích také nejprevaratnější, i když zase na druhé straně poskytovala pozoruhodné východisko smírnějšímu pohledu ekumenickému.

Ve věcech víry a církevního řádu je třeba činiti přesný rozdíl: podle jejich určenosti Božím zjevením, podle jejich spasitelného významu. Nezbytné, protože Bohem samým v jeho spasitelném jednání nabídnuté, jsou toliko věci podstatné. Jejich poznání a přisvojení se strany věřících napomáhají potřebné věci služebné, kdežto případné obřady mohou být i nebýti anebo se měnit podle místa a času. V kritickém vyhocení proti dogmatickým a obřadním nálezkům pozdního katolictví formulovali Bratři tuto zásadu jasně už v první své generaci, na příklad r. 1470: „Základné věci spasitelné jsou ustanoveny skrze apoštoly skutkem i slovem v Duchu svatém a všichni věrní křesťané mají jich požívatí, z podstaty svého spasení zachovati a nijak neměnití. Služebných věcí mají užívatí, pokud to čas a místo dovolují ke svému spasitelnému utvrzení, v případě nemožnosti jich však mohou postrádat beze ztráty spasení. Případné věci konečně mohou být upravovány podle dobové vhodnosti, ustanoveny i rušeny býti bez umenšení pravdy spasitelné.“ O tři roky později potvrzuje Bratr Michal, že v křesťanstvu vznikly škody v učení i praxi zejména proto, že lidské výmysly postavilo na místo věcí podstatných. Takové změtení je mu znakem posledních časů, v nichž je nutno se odvážit s novou věrností Kristově vůli církevně reformačního činu. Falešný vnější řád křesťanstva [ordo extrinsecus], čteme jinde, chce Jednota bratrská překonat účasti na podstatě Kristovy církve [participatio essentialium ecclesiae – 1480]. Podle Lukáše Pražského plynou všechny bludy z neporo-

zumění rozdílu mezi věcmi podstatnými a služebnými anebo z mylného určování jejich obsahu a vzájemného poměru. Předním úkolem bohosloví a církevního vyznání je znovu jasně ukázat na důležitost podstatných věcí. „A divné do vás učených mistrů, že žádného rozdílu nečiníte mezi služebnými a základními věcmi při Písmích“ [1514]. Lukášův důraz na spasitelnou užitečnost služebných věcí vedle podstatných zesílila r. 1532 bratrská Rechenschaft des Glaubens ve spasitelnou nutnost: Bez služebných věcí nemůže nikdo dosáhnouti spasení, ani je poznati, ani je míti.

Překvapuje, že výchozí bratrské rozlišení věcí strany podstaty a věcí strany služby se formálně neuplatnilo v konfesích Jednoty, vzniklých od r. 1535, ačkoli v jiných jejích současných projevech se s ním setkáváme napořád, zejména po návratu k Lukášovu dědictví [na příklad v listu králi do Augsburku 1547, u přerovského kazatele a Lukášova žáka Jana Wolfa 1548 a v celém literárním díle Jana Augusty]. Můžeme to vysvětliti tím, že podnětem a formálním vzorem této řady bratrských konfesí zůstala Augustana. Matěj Červenka začal psát svou dogmatiku se soustředěním na bratrské vymezení věcí podstatných a třebaže se toto naukové schema poněkud ztrácí z bratrské literatury poslední čtvrtiny 16. století, je uchováno v samé osnově bratrských kancionálů až do r. 1615, prvně a nejvýrazněji v Písních duchovních evangelických, které vyšly za Blahoslavovy redakce v Ivančicích 1564. První jejich díl obsahuje písně „o věcech podstatných k spasení potřebných“, druhý písně „o věcech služebných k spasení potřebných“ a třetí písně „o věcech spasitelných, každému křesťanu podstatným i služebným věcem obcujícím náležitých“. K této struktuře se znovu vrátil ve svém amsterodamském Kancionálu z r. 1659 Komenský, umístiv v něm vedle českého převodu žalmů písně o věcech podstatných, služebných a případných.

Ale už dříve našla klasická již bratrská distinkce horlivého obránce v B. Šimonu Theofilu Turnovském. Nedivíme se, že ji pozdní obnovovatel bratrské theologie zmínil ve své obraně Bratří proti polemice Jana Heidenreicha. Překvapivější je, že